نامه به سردبیر

نقد مقاله:

تاثیر دوره آموزشی تلفیقی با حضور همزمان متخصص بالینی و داروس از بالینی بر میزان یادگیری دانشجویان پزشکی

فاطمه امیدی*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ بهمن ۱۴۰۲ ۲۳ (۳٤): ۲۲۷ تا ۲۲۹

DOI:10.48305/23.0.227

در شماره اخیر مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی مقاله‌ای ارزنده توسط شیما جعفری و همکاران منتشر شده است که به بررسی تاثیر برگزاری دوره آموزشی تلفیقی با حضور همزمان متخصص بالینی و داروساز بالینی بر میزان یادگیری دانشجویان پزشکی پرداخته شده است(۱). یافته‌های این مقاله از آن جهت که به بررسی اثربخشی یک رویکرد آموزشی در آموزش پزشکی می‌پردازد حایز اهمیت می‌باشد. در این مقاله که بر روی کارآموزان و کارورزان پزشکی انجام شده است نشان داده شده است که این رویکرد در یادگیری این دانشجویان موثر می‌باشد.

با این وجود توجه به یک نکته در این خصوص مهم به نظر می‌رسد. تمامی دانشجویان در این مطالعه تحت آموزش قرار گرفته‌اند و نتایج به‌صورت قبل و بعد از مداخله گزارش شده است که حاکی از افزایش چشم‌گیر در نمرات دانشجویان می‌باشد. با این وجود نبود گروه کنترل امکان مقایسه را با روش معمول آموزش کارآموزی و کارورزی سلب می‌کند. در واقع ممکن است حتی در صورت عدم حضور همزمان متخصص بالینی و داروساز بالینی و با آموزش معمول این دانشجویان نیز نتایج مشابهی حاصل می‌گردید. به‌منظور رفع این مشکل و نتیجه‌گیری بهتر می‌توان در مطالعات آینده از گروه کنترل که آموزش معمول را دریافت می کنند بهره گیری کرد.

البته این مشکل از جمله محدودیت‌های روش مطالعه قبل و بعد (Before-after) می‌باشد و در برخی موارد غیرقابل اجتناب می‌باشد. به‌طور مثال ممکن است نتوان برای یک گروه از دانشجویان از روش معمول و هم روش آموزشی تلفیقی بهره برد. ممکن است که بتوان با ادامه مطالعه بر روی گروه‌های دیگر دانشجویان تا حدودی این محدودیت را رفع کرد. در عین حال باید در زمان تفسیر نتایج مطالعه این محدودیت‌های مربوط به طراحی مطالعه در نظر گرفته شود.

با افزایش ظرفیت دانشجویان پزشکی در ایران نیاز به روش‌های آموزشی نوین بیش از پیش احساس می‌شود. مطالعاتی که به بررسی اثربخشی این روش‌ها می‌پردازند بسیار حائز اهمیت می‌باشند. در این خصوص مطالعاتی که به روش‌های آموزشی تلفیقی می‌پردازند که در آن دانشجویان رشته‌های مرتبط نیز دخیل می‌باشند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند.

* نویسنده مسؤول: دکتر فاطمه امیدی (استادیار)، گروه قلب، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران dr.fateme.omidi@gmail.com

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۱۶

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-13]

[DOI: 10.48305/23.0.227]

بنابراین اقدام این نویسندگان در طراحی و اجرای این روش بسیار ستودنی است و یافته‌های حاصل از پژوهش بسیار ارزشمند است.

با توجه به نتایج ارزشمندی که این مطالعه ارایه داده است توصیه می شود که در سایر دانشگاه های کشور نیز مطالعات مشابهی صورت گیرد و در صورتی که این یافته در مطالعات مشابه نیز تکرار شود مدل آموزشی تلفیقی جهت آموزش کارآموزان و کارورزان پزشکی به کار گرفته شود.

منابع

1. Jafari SH, Mohammadi Y, Mehdizadeh F, Kazemi T. [The Effect of a Blended Learning with the Simultaneous Presence of a Clinical Specialist and a Pharmacist on the Learning Rate of Medical Students in the Heart Department of Birjand University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2023; 23 :137-144.[Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-13]

[DOI: 10.48305/23.0.227]

پاسخ به نقد مقاله:

تاثیر دوره آموزشی تلفیقی با حضور همزمان متخصص بالینی و داروساز بالینی بر میزان یادگیری دانشجویان پزشکی

شیما جعفری، یحیی محمدی، فاطمه مهدی زاده، طوبی کاظمی*

ضمن تشکر از نقد نویسنده محترم در مورد یاددهی و یادگیری یکی از عوامل بسیار موثر نقش استاد به‌عنوان عامل انگیزشی اصلی برای مطالعه و یادگیری و علاقه دانشجو به مطالب ارائه شده بسیار موثر می‌باشد. از سویی در سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به روش‌های نوین آموزشی شده و آموزش‌ها از حالت سنتی به سمت روش‌های مختلف که دانشجو نیز درگیر آموزش شود سوق داده شده است(۱). برای بررسی تاثیر آموزش یک روش جدید نیاز به گروه مقایسه به‌عنوان گروه شاهد می‌باشد. اما در مطالعه ما به‌علت عدم هماهنگی دوره آموزشی کارآموز و کارورز در ٦ماهه اول سال (از فروردین تا شهریور) و نیز مجازی شدن دوره‌ای از آموزش به‌علت پاندمی کووید نمونه کافی برای اجرای این روش آموزشی نداشتیم. قطعا در مطالعات مقایسه‌ای لازم است گروه شاهد نیز وجود داشته باشد. اما بحث حضور داروساز بالینی در آموزش علاوه بر بحث درمان(۲) در آموزش گروه‌های بالینی پزشکی مغفول مانده است. امیدواریم این امر مورد توجه سایر محققین هم قرار گیرد و مطالعات با حجم نمونه کافی و بالاخص به‌صورت مقایسه‌ای مورد شاهدی انجام شده و شاهد ارتقاء یادگیری دانشجویان در امر تشخیص بیماری، تجویز دارو، شناخت عوارض و مدیریت صحیح دارو باشیم.

منابع

1. Shohani M, Rasouli M, Nasrolahi A.[Moghayeseye Raveshhaye Tadris]. Technology and Research Information System. 2023; 1402(1).[Persian]
2. Kruer RM, Czosnowski Q, Miller EM, Anderson E, Peters H, Basting AT, et al. Expansion of around the clock critical care and emergency medicine clinical pharmacy services at a large urban academic medical center. Journal of the American College of Clinical Pharmacy. 2023; 6(8): 889-99.

* **نویسنده مسؤول:** دکتر طوبی کاظمی (استاد)، گروه قلب، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات بیماری‌های قلب و عروق، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران.
drtooba.kazemi@gmail.com
دکتر شیما جعفری (استادیار)، گروه داروسازی بالینی، دانشکده داروسازی، مرکز تحقیقات بیماری‌های قلب و عروق، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (shima.jafariy@gmail.com)؛ دکتر یحیی محمدی (دکتری)، عضو مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (y_mohammady_29@yahoo.com)؛ فاطمه مهدی زاده، (کارشناسی ارشد)، مرکز تحقیقات بیماری‌های قلب و عروق، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران. (fm34643@gmail.com)
تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۹/۱۵، تاریخ اصلاحیه: ۱۴۰۲/۰۳/۰۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۴/۲۸

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-13]
[DOI: 10.48305/23.0.227]